

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:3, Issue:6
sssjournal.com

pp.912-925
ISSN:2587-1587

2017
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 13/10/2017 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 13/11/2017
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 16.11.2017

DİJİTAL ÇAĞDA KAMU YÖNETİMİ VE ETİK

PUBLIC ADMINISTRATION AND ETHICS IN DIGITAL ERA

Doç. Dr. Şafak KAYPAK

Mustafa Kemal Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, skaypak@gmail.com,
Hatay/Türkiye

Muzaffer BİMAY

Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı,
Doktora öğrencisi, muzafferbimay@gmail.com, Hatay/Türkiye

Öğr. Gör. Vedat YILMAZ

Bitlis Eren Üniversitesi, Adil Cevaz MYO, vedatylmaz1977@gmail.com, Bitlis/Türkiye

ÖZ

Yazının ortaya çıkmasına bağlı olarak bilginin saklanması, depolanması ve bir noktadan başka bir noktaya transferi bilginin değeri artırılmış ve etki alanı genişlemiştir. Özellikle Sanayi Devrimi'nin ardından gelen internetin bulunuşu ve küreselleşme sayesinde yaşanan dijital devrimin etkisiyle toplumlar büyük bir değişim ve dönüşüm geçirmekte ve ağ toplumu haline geçmektedirler. Toplumların belli dönemlerde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma ve geliştirme becerileri kaderlerini büyük ölçüde etkilemekte ve bu teknolojilerin kullanım olanaklarına göre toplumlar, ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda dünyadaki demokratik ve gelişmişlik endeksinde yerlerini almaktadırlar. Günümüzde kurumlar, etkin ve verimli bir yaşamı sürdürmek için önemli oranda veri ve bilgiye ihtiyaç duymakta, veri ve bilginin dijitalleşerek elektronik ürünlere dönüştürülmesi sayesinde yeni yönetim anlayışları ortaya çıkmaktadır. Kurumların örgüt yapıları değişmekte ve hiyerarşik yapıların yerini daha tarafsız, esnek ve daha bağımsız ağ tipi yönetimler almaktadır. Ancak, hızla artan bilginin sınır tanımazlığı yararları yanında toplumsal ve kültürel birçok felakete de yol açabilmektedir. Özellikle kamuda eşitsizlik, güven ve kişi mahremiyetinin zarar görmesi nedeniyle, kültürel ve kutsal yaşamın kuralları Dijital çağda sanal eylemler gerçekleştirildikçe değerini yitirmekte ve etik sorunlar ortaya çıkmaktadır. Sanal toplum için uygun etik ilkelerin geliştirilememesi, bu sorunların toplumda meydana getirdiği yıkım etkisini daha çok derinleştirmektedir. Bu çalışmada, Dijital çağda kamu yönetiminin etik bağlamında karşı karşıya bulunduğu olumlu veya olumsuz durumlar analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Teknoloji, Dijital Çağ, Bilgi Toplumu, Etik, Kamu Yönetimi Etiği

ABSTRACT

Depending on the appearance of the article, storing and transferring from one point to another has increased the value of the information and the domain has expanded. Especially after the Industrial Revolution, the interaction of digital revolution with internet and the globalization, the societies are undergoing a great transformation and become a network society. The ability to use and develop certain periods of societal skills of using and developing information and communication technologies greatly influences the fate and uses of these technologies in the economic, political, social and cultural spheres of society in the democratic and developmental indices of the world. In today's world, institutions need important data and information in order to maintain an efficient and productive life, digitalization of data and information reveals new management understandings. Organizations are changing organizational structures and using hierarchical structures more flexibly, more flexibly and more. However, the benefits of increasingly non-confidentiality of information are increasing in different fields many social and cultural cataclysms can also lead. In particular, inequality in the public is caused by the damage of trust and privacy. In the Digital era, virtual action loses value and raises ethical issues. The inability to develop appropriate ethical principles for the virtual society deepens the effect of these problems on society. In this study, ethical perspectives of public administration in the Digital age are positively or negatively related to the situation.

Keywords: Digital Technology, Digital Era, Information Society, Ethics, Public Administration Ethic

1. GİRİŞ

Küreselleşme sürecinde bilgi toplumuna geçişle birlikte bilgi-iletişim teknolojileri hayatı belirler hale gelmiştir. Günümüzde bireyler zamanlarının büyük bir bölümünü bilgisayar, akıllı telefon, tablet, sanal mekânlar ya da başka bir dijital araç ile uğraşarak geçirmektedirler. Dijital çağın ürünleri, bireyi, ekran aracılığı ile işlerini yapan, sanal ortamlarda iletişim kuran ve dolaşan bir hale getirmiştir. İşyerindeki sorunlar, ilişkiler ve hatta aile yaşamı e-posta, Twitter, Facebook, Instagram, Youtube ya da diğer sosyal ağlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Her alanda etkisini arttırarak hissettiren dijital gelişmeler, kamu yönetimi işleyişi ve anlayışında da köklü değişimler meydana getirmiştir.

Toplanan veri ve işlenmiş bilgilerin veri tabanlarında yıllarca depolanabildiği yeni bir evre olarak tanımlanan dijital çağda, kurumlar, etkin ve verimli bir yaşamı sürdürmek için önemli oranda veri ve bilgiye ihtiyaç duymaktadır. İletişim teknolojilerinin getirdiği olanaklar ve internet teknolojisindeki yenilikler kurumsal yapıyı her açıdan etkilemektedir. Kurumlar, yeni gelişmelere uyum sağlayabilmek için örgüt yapılarını değiştirmekte, daha yassı ve esnek bir görünüme dönüşmektedirler. Vatandaşlar ve işletmelerle etkileşimli olarak, kamu yönetiminde faaliyetlerin elektronik ortam üzerine taşınması ile birlikte, kamu alanında yönetsel hizmet ve uygulamaların birebir ve aracısız kullanılması mümkün hale gelmiştir. Devletler, vatandaşa yönelik hizmetlerin elektronik ortama (e) aktarılması yoluyla etkin, verimli ve şeffaflığı esas alan yeni bir yönetim tarzına doğru evrilmektedirler.

Kamu yönetimi mekanizması; sorumluluk alanına giren faaliyetleri (güvenlik, adalet, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve yerel yönetim hizmetleri) kamu görevlileri aracılığıyla yürütürken ana amaç kamu yararı olmaktadır. Kamu hizmetlerinden yararlananlar ise, kamu hizmeti sunan görevlilerin dürüstlük, şeffaflık ve ahlaki ilkeler çerçevesinde hareket etmesini ve kamu kaynaklarını adil bir şekilde yönetmesini beklerler. Kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde sunulmasında kuşkusuz etik değerlerin önemli bir rolü vardır. Etik, her ne kadar bireysel ve toplumsal ahlaki değerler olarak tanımlanmış olsa da, mesleki anlamda ilke ve değerlere göre hareket edilmesi olarak da anılır. Bu çerçevede, etik ilke ve kodlar, hizmeti gerçekleştiren kamu görevlilerinin vatandaşlara karşı tarafsız, objektif ve dürüst davranmasını, kamusal yetkilerini doğru ve yerinde kullanmasını sağlar.

Dijital çağın günümüz toplumlarında yarattığı en önemli etki, eskiye kıyasla daha fazla denetlenebilen bir yaşam biçiminin içine girilmesidir. Devletlerin, bilgi teknolojileri sayesinde insanlar hakkında daha fazla bilgiye ulaşabilme olanağı bulması ve farklı bilgi iletişim kanallarından topladığı bilgilerle kısa sürede sonuca ulaşabilmesi, bireyin devamlı gözetim altında olduğu algısını ortaya çıkartmakta ve kurumsal etik değerleri zamanla ortadan kaldırmaktadır. 'Ne kadar ve nereye kadar' bilgiye sahip olunması gerektiği etik konusunu tartışma alanına çekmiştir. Bilgilenme konusunda olumsuz algıları ortadan kaldırmak için, kamu yöneticilerinin, kamu hizmetlerini yürütürken aldıkları kararlarda uymaları gereken hesap verebilirlik, dürüstlük, sosyal adalet, tarafsızlık, saydamlık, kamu yararını gözetme gibi ahlaki ilke ve değerler bütününi sağlayabilmeleri gerekmektedir.

2. ETİK KAVRAMINA İLİŞKİN GENEL BİR İRDELEME

Etik, insanın kendisi için ürettiği ve nasıl davranması gerektiğine karşılık veren bir bakış açısıdır. Bir değerler sistemidir. Etik ve etik değerler yeni kavramlar değildirler. Sözcüğün kökeni olarak Yunanca'da töre, görenek anlamına gelen 'Ethos' sözcüğü veya karakter, ilke, insan davranışı anlamına gelen 'Ethikos' sözcüğü gösterilmektedir. İstenilen davranış normları ahlak olarak ifade edilirken, Etik ahlak felsefesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ahlâk kavramının doğasını anlamaya çalışır (Kaypak, 2012:17). Sokrates, Plato ve Aristo gibi filozoflar etik ile ilgili çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. İnsan, etik olgusuna genelde kendini öne çıkaran şekilde 'ben-merkezci' bakmaktadır. Analitik felsefede etik geleneksel olarak üç ana alana ayrılır: 'Meta-etik, normatif etik ve uygulamalı etik'.

Etik kavramı üzerine birçok tanımlama yapılmaktadır. Sözlük anlamıyla etik, ahlak ilkelerinin ışığında doğru davranışı inceler (Yüksel, 2011:618). Immanuel Kant, etiği iyi eylemlerin değil, iyi zihniyetin felsefesi olarak görür. (Kant, 2003:86) Zygmunt Bauman ise etiği, tek ahlak kuralı, her ahlaklı kişinin itaat etmek zorunda olduğu, birbiriyle tutarlı ilkelere oluşan tek buyruklar grubu olarak tanımlar (Bauman, 2014:33). Bu şekliyle etik, iyi ve kötü hakkında bir bilim ya da belirli bir grup veya her insan için geçerli eylem kurallarının geneli olarak yorumlanabilir (Özlem, 1997:336). Bir başka tanıma göre ise etik, bireysel ve toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan değer, norm ve kuralları, doğru-yanlış veya iyi-kötü gibi ahlaksal açıdan araştıran bir felsefe disiplindir (Gül ve Gökçe, 2008:378).

Etik kavramının literatürümüze yerleşmesi 1980’li yılların sonlarına uzanır (Gül ve Gökçe, 2008:378). 5. yüzyıldan itibaren devlet aygıtı, toplumsal koşullar ve değer yargılarına geleneksel etik anlayış hâkimdir. Eskinin terkedildiği “modern” olarak nitelendirilen yeni dönemde, etik hayatın dışına çıkılarak teknolojik ve bilimsel yeniliklerin yaşama geçirilmesiyle etik sorunlar da ortaya çıkmaya başlamıştır (Yılmaz, 2013:15). İnsan hayatının gerek bireysel, gerekse toplumsal boyutunda ortaya çıkan ahlaki unsurlar etiğin de sorunudur. Dolayısıyla, temelde felsefenin bir disiplini olmakla birlikte, son zamanlarda hayatın her alanıyla ilgili (siyaset, tıp, çevre, iletişim, spor, iktisat vs.) ortaya çıkan insani zaafırlara karşılık bir değerler sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır (Kesgin, 2009:146). Yine çok sayıda meslek grubu, artık kendi etik kodları ve ilkelerini pekiştirmek ve üyelerine etik değerlerin eğitimini vermek için ciddi çalışmalarda bulunmaktadır (Pieper, 2012:30).

Annemarie Pieper, etiği bir pusulaya benzetmektedir. Nasıl ki, pusula gidilecek yeri tarif etmez, sadece yönü belirtirse, etik de kişiye belirli bir eylem ya da davranışı değil, doğru olduğu kabul edilen davranışı gösterir. Bireyi zorlamaz, birey kendi özgür iradesiyle bu davranışı uygular (Pieper, 2012: 38). Etik, bir anlamda ideal olanı, olması gerekeni içinde barındıran bir değerdir. Toplum bizden etik değerlere uymamızı bekler, uymadığımızda karşılaşacağımız sosyal yaptırım olacaktır.

Etik, değerler açısından incelendiğinde ya bireyin diğer bireylerle olan ilişkisinde ortaya çıkan değerler ya da bireyin devlet ile olan ilişkilerinde belirlenen değerler olarak ortaya çıkar (Kuçuradi, 2011:183-184). *Kamusal etik kavramı*, genelde etik anlayışa ve kamu hizmetinde etik değerler sistemine değinmekte; kamu görevlilerinin kamu hizmetini yerine getirirken karar alma ve yönetsel süreçlerde, böylesi bir anlayış ve değerler çerçevesinde uyacağı ilke ve kuralları içermektedir (Öktem ve Ömürgönülşen, 2005:232). Genel olarak *yönetsel etik*, yönetimde dürüstlük, güven, doğruluk, saygı vs. gibi konuları ele alır ve amacı da bu konuları, yöneticiden personele kurumdaki herkese uygulatabilmektir. Yönetsel etik, özellikle halka hizmeti amaçlayan kamu yönetiminde, kamu gücünün keyfi kullanımını önleyerek bir denge unsuru olmayı amaçlar (Kaplan, 2009:344-345).

Kamu yönetiminde etik, kamu yöneticilerinin, kamu hizmetlerini yürütürken aldıkları kararlarda uymaları gereken, hesap verebilirlik, dürüstlük, sosyal adalet, tarafsızlık, saydamlık, kamu yararını gözetme gibi ahlaki ilke ve değerler bütünü olarak tanımlanırken; bu ilke ve değerleri benimseyen, karar ve işlemlerinde uygulayan yönetime de “etik yönetim” adı verilmektedir (Eryılmaz, 2010:331). Yönetsel etik ya da kamu hizmeti etiği, yönetsel kurum ve kuruluşların her türlü eylem ve işlemlerinde, hem önlenmesi gereken istenmeyen davranış biçimleri, hem de teşvik edilen olumlu davranışları içeren bir dizi ilke ve standartlardan oluşmaktadır (Uzun, 2011:35).

Kamu yönetiminde etik tartışmalarının kökeni çok eski zamanlara gitse de, modern anlamıyla etik tartışmaların 1970’lerden itibaren yoğunlaştığını görmekteyiz. Devlet hizmetlerinin halka götürülmesi aşamasında veya devlet kurumlarının kendi iç işleyişlerinde kamu yararından çok bireysel menfaatlerin göz önünde bulundurulduğu, kamu görevlilerinin yolsuzluklara bulaştıkları, rüşvet aldıkları, zimmete para geçirdikleri, hizmet sundukları vatandaşlara zorbalık ve kayırmacılık yaptıkları ve yalan söyleyip menfaat sağladıkları ve dolayısıyla kamu yönetimine karşı güvenin giderek azaldığı ve bu halin sürdüğü görülmüştür. Aslında söz konusu bu durum, birçok ülkeyi kendi etik değerlerini uygulamak ve denetlemek için yeni yasal düzenlemeler çıkarmaya zorlamıştır.

Siyasi-bürokratik sistemdeki yozlaşma, uzun bir süre az gelişmiş ülkelere özgü bir hastalık olarak görülse de, gelişmiş Batı ülkelerinde 1970’lerde ABD’de ortaya çıkan ve tarihe “Watergate Skandalı”¹ olarak geçen büyük siyasi ve bürokratik skandallar kamuoyunun dikkatini yozlaşma olgusuna çekmiş ve etik konusunda tartışmayı alevlendirmiştir. Bu yıllardan itibaren kamu görevlilerinin etik davranması konusu birçok Batı ülkesinin gündemine girmiştir (Öktem ve Ömürgönülşen, 2005:231). Kamu görevlileri açısından söz konusu olan bireysel yarar ile topluma yönelik olan kamusal yarar ayrımında sınırların nereden çizileceği tartışması ön plana çıkmıştır.

¹ İletişim alanında yaşanmıştır. 1972-1974 Amerika Birleşik Devletleri’nin başkentinde gelişen ve Başkan Richard Nixon’ın istifa etmesiyle sonuçlanan ve siyasi bir skandal olan Watergate, ABD’nin başkenti Washington D.C.’de bulunan bir otel ve iş merkezinin adıdır. Skandal bu binada ortaya çıktığı için Watergate Skandalı ya da kısaca Watergate adıyla anılır. 17 Haziran 1972 günü 5 hırsız, Watergate iş merkezindeki bir büroya girerken polis tarafından yakalanarak tutuklandı. Bu büronun ABD’nin o zamanki ana muhalefet partisi olan Demokratik Parti’nin merkezi olduğu ortaya çıktı. Sürdürülen soruşturma hırsızların Nixon’ın partisi olan Cumhuriyetçi Parti ile bağlantılı olduklarını ve amaçlarının Demokratik Parti’nin telefonlarını gizlice dinlemek üzere mikrofonlar yerleştirmek olduğunu ortaya koydu ve Nixon istifa edip tarihe istifa eden tek başkan olarak geçti.

3. KAMU HİZMETLERİNİN SUNUMUNDA ETİK DAVRANMAYI ORTAYA ÇIKARTAN SEBEPLER

Kamu hizmetlerinde etik davranmayı ön plana çıkartan birçok sebep bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri 'Küreselleşme' ve kamu yönetimi anlayışına bağlı olarak ortaya çıkan yeni yönetim modelleri ve bilgi teknolojisinin gelişimine bağlı olarak yaşanan 'Dijital Çağ' dır.

3.1. Küreselleşme

Ekonomiden siyasete, politikadan kültüre, bilimden teknolojiye hemen hemen her alandaki değişimi ifade etmek için kullanılan Küreselleşme, bir noktada meydana gelen olayların, başka noktalardaki olayları etkilemesi ve meydana gelen bu olaylardan etkilenecek toplumsal ilişkilerin dünya ölçeğinde yoğunlaşması sonucu dünyamızın evrensel bir köy haline dönüşmesidir (Yılmaz ve Horzum, 2005:105). Küreselleşmeyle birlikte dünyada yaşanan değişim ve dönüşüm kamu yönetimlerinin, toplumların taleplerine daha duyarlı olmasını ve yeni bir kamu hizmeti anlayışıyla hizmetlerini sunması sonucunu doğurmaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle devletin yapısı ve işleyişinin yanında devlet-vatandaş ilişkisinde de önemli değişimler yaşanmıştır (Biçer, 2009:689).

Küreselleşmenin hızla ilerlediği ve ekonomik anlamda sınırların ortadan kalktığı bir dünyada, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, gelişmiş-azgelişmiş ülkeler arasındaki ekonomik açığı artırmıştır (Kaypak, 2009:218). Küreselleşme ile beraber dünya genelinde refah seviyelerinde artış sağlanırken, bu artışa paralel olarak toplumların sosyo-ekonomik yapılarında da çöküntüler yaşanmıştır. Küresel krizleri besleyen siyasal, toplumsal ve ekonomik yapıdaki çöküntülerin nedenleri sorgulandığında, ortaya çıkan sebebin evrensel ahlaki değerlerin benimsenmesi ve uygulanmasındaki yozlaşma olduğu görülmektedir (Uzun, 2011:36). Küreselleşme ile birlikte ABD'de başlayan ve tüm dünyayı etkisi altına alan ekonomik krizlerin² hem şirketleri ve hem hükümetleri, etik kodlar açısından kendilerini yenilemeleri ve topluma karşı daha şeffaf olmaları konusunda tetiklemiştir. Artan teknolojik gelişmelere paralel olarak gelir adaletsizlikleri ve siyasi yozlaşma gibi toplumlarda sosyal krizlere neden olan olaylarla beraber yolsuzluğun her geçen gün artması nedeniyle; ulusal ve uluslararası alanda özellikle kurumların işleyişinin sorgulanması ve yasaların yetersiz olduğu durumlarda 'etik kod' dediğimiz kuralların uygulamaya konulması gündeme gelmiştir.

3.2. Kamu Yönetimi Anlayışındaki Gelişmeler

Dünyada etik davranmayı ön plana çıkartan ikinci önemli gelişme, kamu yönetimi anlayışındaki gelişmelerdir. Özellikle 1970'lerde başlayan ve kısa sürede birçok ülkenin önceliği haline gelen yeni kamu yönetimi (YKY) ve 1990'lerden itibaren katılımı esas alan 'iyi yönetim' ile geleneksel kamu yönetimi anlayışı yerine şeffaf, katı bürokratik işlemlerden uzak, hesap verebilir, rekabet edebilecek performans yönetimine dayalı yönetim biçimi olarak yeni bir yönetim anlayışı ön plana çıkmıştır. YKY'nin açtığı çığır, mevcut sorunlar karşısında güçsüz düşen klasik kamu yönetimi için bir yeniden dirilme yolu ve yeni bir paradigma olmuştur (Hughes, 2013:143). Bu açıdan, kamu yönetimleri değişik toplumsal aktörlerle işbirliği içerisinde siyasa oluşturan, yerinden yönetime önem veren, katılımcı ve hesap verebilen, etik ve yolsuzluk konularında duyarlı, esnek ve dinamik örgütsel yapılara sahip, şeffaf ve açıklığı ilke edinen, paylaşımcı ve süreçlerle yetinmeyip sonuçlara da odaklanan, performansı dikkate alan, vatandaş istek ve beklentilerine duyarlı, bilgi-iletişim teknolojilerini hizmet planlaması ve sunumunda azami ölçülerde kullanan yapılara doğru kayma eğilimi göstermektedir (Nohutçu ve Balcı, 2003:18). Kamu yönetimleri, performans ve katılımı esas alan yönetim tarzlarını elektronik veya dijital programlar sayesinde gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar.

² Bu krizleri beşe ayırabiliriz. Bunlar (Hughes, Owen E. (2013:142-143);

1-1997 Asya Krizi; Temmuz 1997'de Tayland'da başlayan ve Asya Kaplanları olarak bilinen birçok Doğu Asya ülkesinin para birimleri, borsaları ve diğer kıymetlerini etkileyen ekonomik krizdir. Yerel olarak IMF Krizi olarak da bilinir, ama bu isim tartışmalıdır. Krizin varlığı ve sonuçları üzerinde görüş birliği olsa da nedenleri, kapsamı ve çözümleri tartışılmaktadır. Kriz daha çok "Doğu Asya" krizi olarak bilinip adlandırılrsa bile etkileri tüm dünyada hissedildi ve küresel bir mali krize neden oldu. Bu etkiler Rusya ve Brezilya gibi ülkelerde bile hissedildi, yatırımcılar gelişen pazarlara güvenlerini yitirmişlerdi. Yatırımcı olarak Birleşik Devletler bu krizden bir miktar etkilendi.

2-Dot-com balonu; 2000 yılının Mart ayında teknoloji firmalarını yer aldığı borsa endeksi olan NASDAQ'daki senetlerin büyük değer kaybı yaşamasıyla sönen ekonomik balon. Söz konusu kriz, gelişen bilgisayar ve internet teknolojilerine yatırım yapan risk sermayesi şirketlerinin yatırımlarının geri dönüşünü sağlayamamaları sonucunda bu sektörlerden çekilmeleri sonucu yaşanmıştır. Yatırımlardaki bu azalma yüzünden hisse senetleri büyük oranda değer yitirmişti.

3-Enron Vakası; Doğal gaz şirketi ABD'nin en büyük şirketlerinden biri olan Enron 2001 yılında etkileri tüm dünyada hissedilecek finansal bir skandalla iflas etmiştir. Enron yaklaşık olarak 67 milyar dolar zararlar hayatına son vermiştir. Enron Vakasının dünyadaki finans, iş, muhasebe, yatırım ve diğer ilgili tüm çevrelerdeki sonuçları ve yansımaları olmuştur.

4-WorldCom'un çöküşü; Enron'dan sonra en büyük ikinci muhasebe skandalı, telekomünikasyon şirketi WorldCom'ın bilançolarını şişirerek (zararını karşılamak için) karını kağıt üzerinde 3.8 milyar dolar fazla gösterdiğinin ortaya çıkmasıyla patlak vermişti. ABD'nin en büyük ikinci telefon şirketi WorldCom'un karını olduğundan fazla göstermesi üzerine şirketin hisse senetleri büyük ölçüde değer kaybetti. Skandal ayrıca borsada işlem gören diğer iletişim hisse senetlerini de olumsuz etkiledi.

5-2008 Finansal Krizi; 2000'li yıllar boyunca başta petrol olmak üzere bütün emtia ve tarım ürünleri fiyatlarında büyük bir yükseliş gözlemlendi. Çin ve Hindistan gibi yüksek nüfuslu ülkelerde gözlenen ekonomik büyüme bu ürünlere olan talebi artırdı ve fiyatların yükselmesine neden oldu. 2008 yılında gıda fiyatları tarihin en yüksek düzeylerine ulaştı. Altın ve petrol gibi değerli maddeler de tarihinin en yüksek değerini kazanırken ABD dolarının değeri hemen hemen bütün diğer para birimleri karşısında önemli ölçüde düşmüştür.

Ancak, kurumların hareket serbestliği alanının işletme mantığı ile genişletilmesi gerçek anlamda bir denetim mekanizmasının yokluğunda bozulmayı beraberinde getirmektedir. Kurumlarda her türlü kayırmacılık ve yolsuzluğu görmek mümkün olmakta ve kurumsal itibar zedelenmektedir. Bu sebeple, devlet yönetiminde kurumsal itibarın korunması için şeffaf anlayışın ön plana çıkartılması ve başta mevzuat altyapısı olmak üzere bir dizi önlemler alınması isteği gündeme gelmiştir. Bunun için, öncelikle personelin sürece dâhil edilerek sosyal sorumluluğu artırma gereksiniminin yanında; soyut kurumsal sosyal sorumluluğu proaktif³, somut kurumsal sosyal sorumluluk mesajlarını da reaktif⁴ bir strateji dâhilinde gerçekleştirme zorunluluğu ortaya çıkmıştır (Dyck, 2014:124).

Dijital çağın yönetim uygulamalarına etkisi üç ana tema altında değerlendirilebilir: *Bunların birincisi*, yeniden bütünleşmedir. YKY, ayrı kurumsal hiyerarşilere ayrılmış öğelerin birçoğunu bir araya getirip vatandaşlara ve diğer sivil aktörlere aktararak kamu hizmetlerini kullanılabilir paketlere ayırmıştır. Yeniden bütünleştirme yaklaşımları, eskinin kalıplaşmış merkezîyetçi anlayışından uzak bir sistemi öngörmektedir. *İkincisi*, ihtiyaca dayalı bütünlüğü esas alan, toplu entegrasyon temasındaki dar, birleşmiş yönetim değişikliklerinin aksine bütüncül reformlar, ajanslar ve müşteriler arasındaki tüm ilişkiyi basitleştirmeye ve değiştirmeye çalışmaktadır. Aynı zamanda, sosyal çevredeki değişikliklere hızlı ve esnek bir şekilde karşılık verebilecek daha "çevik" bir hükümetin ortaya çıkışını vurgulamaktadır. *Üçüncü olarak*, sayısallaştırma ile ilgili yapılan değişikliklerdir. Özellikle finansal işlemlerle uğraşan sektörlerde önemli bir katkı sağlamıştır (Dunleavy vd., 2006:480).

Sağlam ve hesap verebilir bir kamu yönetiminde etik, iyi bir yönetim sayesinde gerçekleşmektedir. Kamu kaynağının kullanımına ilişkin bütün karar alma süreçlerine ve her seviyedeki faaliyetlerine etki etmektedir. İyi yönetimin ilkelerine dikkat edildiğinde, güçlü bir etik altyapının sahip olması gereken unsurların bu ilkeleri desteklediği görülmektedir (TÜSIAD, 2005:196).

3.3. Dijital Enformasyon

Dünyada etik davranmayı ön plana çıkartan üçüncü önemli gelişme, bilişim teknolojisini ve buna bağlı olarak internet kullanımını artıran dijital gelişmelerdir. 1960'lı yıllardan itibaren Amerika'da uzay alanında yapılan çalışmaların neticesinde elektronik (micro chip) teknolojilerinin kullanılmasının bir ürünü olarak ortaya çıkan bilişim teknolojisi yeni bir dönemi başlatmıştır (Koçak ve Kavi, 2011:2). Küreselleşme sürecine eş zamanlı olarak başlayan bu dönemde, iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmelerle bütünleşen dünyada bilgi ve teknolojiye yaşanan hızlı gelişim, ülkelerin yönetim anlayışlarını, ekonomik, sosyal ve kültürel hayatı da etkilemektedir. Bu çok yönlü değişim ile birlikte, çağdaş yönetim anlayışları çerçevesinde bilginin önemi artmıştır. Bilgiyi her an ulaşılabilir kılabilecek bir sistem olarak elektronik yönetim anlayışının hayata geçmesi, mevcut bilgilerin yorumlanması, sistematize edilmesi bir gereklilik haline almıştır (Kaypak, 2010:257). Kurumlar, Youtube, Instagram, Facebook, Twitter, Bloglar ve diğer çevrimiçi platformlar sayesinde müşteri memnuniyetini esas alan içerikler düzenleyerek hem müşteri sayılarını ve hem de kar marjlarını kat kat arttırılabilmektedirler (Handley ve Chapman, 2013:17). İnternet, e-posta ve Web'in büyümesi, bilgisayar teknolojisi sistemlerinin sadece arka ofis süreçlerini etkilemesinin ötesinde, hükümet kurumları ve sivil toplum arasındaki ilişkilerin de geliştirmesini sağlamıştır (Dunleavy vd, 2006:478).

Küreselleşmenin de etkisiyle ekonomide yaşanan serbest piyasa devrimi ile bilgi teknolojileri devrimi birleştiğinde devletlerin büyük güç olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri ekonomisinin 1995 yılından 2005 yılına kadar sergilediği performans bu iki etkene bağlanmaktadır. Diğer taraftan, İskandinav ülkelerindeki bilgi teknolojileri kaynaklı büyüme de buna bağlanmaktadır (Koçak ve Kavi, 2011:6). Bunun yanında, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ve diğer gelişmiş ülkelerde kamu ve özel şirketlerde bu dönemlerde ortaya çıkan ekonomik sarsıntıların önemli sebeplerinden birisi olarak etik değerlerin göz ardı edilmesi görülmektedir.

Dijital çağ sayesinde yaşanan değişim, dinamik bir sürecin varlığını ortaya koymaktadır (Yıldırım ve Öner, 2004:49). Ülkemiz, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ülkeleri arasında bilgi teknolojilerinin kullanımı açısından ortalamanın altında olmasına rağmen etkilenmektedir. 1999 yılı itibarıyla Türkiye'de interneti kullanan 55 bin bilgisayar ve yaklaşık 8 bin web sayfası, 300 ile 400 bin arasında kullanıcı olduğu tahmin edilmekte iken (Yıldız, 1999:149); son yıllarda bilişim ve teknolojiye yapılan büyük yatırımlar

³ Bir davranış özelliğidir. Olaylarda edilgen olup sonuçlardan ve başkalarından etkilenmek yerine, olaylar olmadan önce olasılıkları düşünüp planlı bir şekilde harekete geçerek sonucu etkilemeyi ifade etmektedir.

⁴ Harekete hazır olmayı ifade eder. Olayların kendileri dışında gerçekleştiğini ve başlarına gelenler konusunda kendi kontrollerinin fazla olmadığını düşünürler. Diğer insanların ne düşündüğü çok önemlidir; olumsuzluklara ayarlı, sosyal ilişkilerde tereddütlü ve güvensizdirler.

sayesinde Uluslararası Telekom Birliği (ITU) verilerine göre 2000’li yıllardan sonra 2 milyona ulaşmış, son on yılda %1750 artarak yaklaşık 78 milyon nüfusun 35 milyonunun dijital teknolojileri kullandığı ortaya çıkmıştır (www.sgb.kulturturizm.gov.tr, 2017).

Dijital pazarlama ajansı, ‘We Are Social, Hootsuite’ işbirliği ile hazırlanan “Digital in 2017 Global Overview” raporunu yayınlamıştır. 238 ülkeden toplanan verilerle 106 sayfalık hazırlanan raporda; internet kullanım oranlarının ve dijital alanların gelişimi ile ilgili güncel bilgiler, istatistiki veriler yer almıştır. Raporda, Türkiye ile ilgili verilere geçmeden önce araştırmadaki dikkat çekici bulgulara yer vermek gerekir. Belirtilen rapora göre (www.dijitalajanslar.com, 2017):

- ✓ Dünyanın yarısından fazlası artık en az 1 adet akıllı telefon kullanmaktadır.
- ✓ Dünya nüfusunun neredeyse üçte ikisi en az bir cep telefonu sahibidir.
- ✓ Dünya genelinde web trafiğinin yarısından fazlası artık cep telefonundan gelmektedir.
- ✓ Dünyanın dört bir yanındaki mobil bağlantıların yarısından çoğu artık “genişbant” kullanmaktadır.

Türkiye için rapordaki büyümeye bakıldığında; 2016 yılı Ocak ayından bu yana internet kullanıcı sayısının %4 ile 2 milyon, aktif sosyal medya kullanıcısı sayısının ise %14 ile 6 milyon arttığı dikkat çekmektedir. Sosyal medyayı mobilden kullanan kişi sayısı ise, son bir yıl içerisinde %17 oranında artmıştır. Yine aynı rapora göre, Türkiye’deki cihaz kullanıcılarının %95’i cep telefonu sahibidir ve bunların %75’i akıllı cep telefonu kullanmaktadır. Dizüstü ve masaüstü bilgisayar kullanımı %51 oranında iken, televizyonun %98 oranında kullanımı ile hayatımızda hala önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Kullanıcılar, gün içerisinde ortalama 7 saati bilgisayar başında, 3 saati cep telefonu üzerinden internete bağlanarak ve 3 saatlerini de sosyal medya platformlarında geçirmektedir. TV karşısında geçirilen vakit ise, ortalama 2 saatlik bir süredir. Son olarak, Türkiye’de en çok kullanılan sosyal medya kanallarına bakıldığında; açık ara ‘Youtube’ olmuştur. Onu küçük bir fark ile Facebook takip etmektedir. Diğer önde gelen sosyal medya kanallarının ise, Instagram ve Twitter olduğu raporda öne çıkan bilgiler arasındadır (www.dijitalajanslar.com, 2017).

4. DIJITAL ENFORMASYON TOPLUMUNDA ETİK İLİŞKİLER

İnsanların dijital teknolojilerle iletişimi ile başlayan dijital çağın kısa tarihi olmasına rağmen şaşırtıcı derecede milyarlarca insanın hayatını değiştiren bir konuma gelmiştir. 1940’larda geliştirilen ilk elektronik bilgisayarların 1946 yılında askeri amaçlarla kullanılmasıyla başlamıştır. Başlangıçta bilgisayarlar, Britanyalıların Almanların şifreli mesajlarını çözmek amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. 1960’lerden sonra mikro-işlemcinin doğuşu ile birlikte, yalnızca laboratuvar bilgisayarlarında kullanılan internetin sıradan evlere de girmesi ile yeni döneme girilmiş oluyordu.

Ancak bu teknolojilerin Kanadalı Marshall Mc Luhan’ın dediği gibi; “Aletlerimize biçim veririz, ardından aletlerimiz bize biçim verir” türünden bir etkileşimin insani değerler açısından zamanla bizi nereye götüreceğine ilişkin bilinmezliğin yanında verilerin toplanması, toplanan veri setinin korunması ve kullanılmasına ilişkin sorunları da karşımıza çıkartmıştır. İnternet, mobil telefon ya da başka bir dijital araç vasıtasıyla işyerindeki sorunlarımızı, ilişkilerimizi ve hatta aile yaşamımızı e- posta, mesaj, tweet ya da bloglar aracılığıyla paylaşmak yaygın ve sıradan bir hal almıştır. Bu yüzden milyarlarca kişinin adeta bir yaşam şekli haline gelen dijital dünyanın, “mahremiyet ve kamusalılık” anlamında nerede durduğu tartışılmaya başlanmıştır (Chatfield, 2012:20-21).

Etik, özgür ahlaki birimler olarak bireylerin davranışlarını yönlendirmek için seçim yapmakta kullandıkları doğru ve yanlışla ilişkin ilkeleri ifade etmek olarak görülür. Ancak, dijital enformasyon sistemlerinin ulaştığı evrede yaşananlar, bireyler ve toplumlar için yeni etik sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dijital enformasyon sistemleri, yoğun bir sosyal değişim için fırsatlar yaratmakta ve bu yüzden gücün, paranın, hakların ve sorumluluğun mevcut dağılımını etkilemektedir (Laudon & Laudon, 2011:124). Bu teknolojiler, toplumun ilerlemesi ve yaşamın her açıdan daha erişilebilir ve daha kolay yaşanabilir hale getirilmesine fayda sağlarken; suç işlemeyi ve korunmayı da kolaylaştırabilmekte ve beraberinde toplumsal maliyetler ortaya çıkartmaktadır.

İnternet ve elektronik ticaretin ortaya çıkışı, dijital enformasyonda etik konulara farklı bir önem atfedilmesine neden olmuştur. Dijital teknolojilerin sayesinde, bilginin toplanması, işlenmesi, bütünleştirilmesi ve dağıtımı her zamankinden daha kolay hale gelmiş ve kişisel gizliliğin ve fikri mülkiyet haklarının korunması konusunda yeni endişeler ortaya çıkartmıştır. Dijital hayatın her aşamasında toplum için hesap verilebilirlik, yükümlülük ve kontrol ilişkilerinin nasıl sağlanacağı önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Laudon & Laudon, 2011:124).

Bilim yazarı Steven Johnson, 2003'te California'daki TED Konferansında dijital ortamın; "çok sayıda insan tarafından inşa edilen, kimse tarafından tamamıyla kontrol edilmeyen, parçaları karmaşık şekilde birbirine bağlı ve yine de bağımsız parçalar olarak işleyen" bir kenti andırıldığını belirtmektedir (Chatfield, 2012:104). Bu karmaşık kentte meydana gelen değişimlerin zihinlerimizi olumlu ve olumsuz yönde nasıl değiştireceği ve dijital çağa insanlığımızı kaybetmeden uyum sağlamayı nasıl başaracağımız konusunda yanıt bekleyen pek çok soru karşımıza çıkmaktadır. Ancak, sanal olarak yayınlanan pornografik ve yasadışı yayınlar, kredi kartı dolandırıcılığı, telif hakları ve mahremiyet ihlali gibi suçların yanı sıra, ileride oluşabilecek sanal terör savaşlarıyla mücadele etmenin zorluğu düşünüldüğünde bu konuda kısa sürede mesafe alınması zorlaşmaktadır. Çünkü gelişmiş teknolojileri kullanarak devletlerin oluşturduğu elektronik altyapı ve oluşumların tam olarak gelişmiş kurallar ve davranış modellerine kavuşturulduğu söylenemez. Yasalarla denetlenemeyen ve sınırlanamayan teknolojinin, bireyin hayatında fiziksel ve ruhsal bozulmalara neden olduğu; toplumsal barış ve bütünlüğü de bozabildiği son zamanlarda sık sık vurgulanmaktadır.

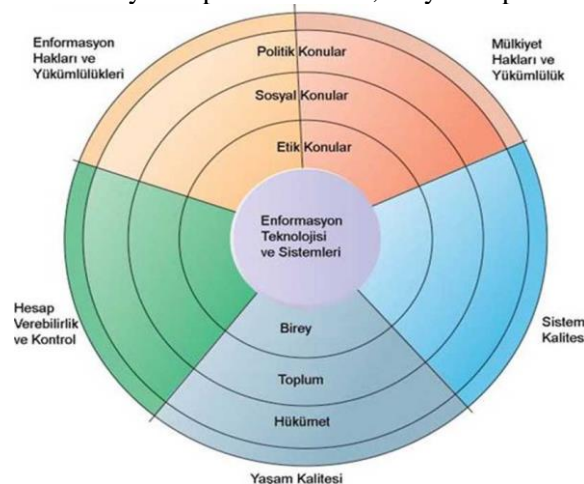
İnsanlar ve kurumlar arasındaki çeşitli ilişki biçimleri sanal eylemlerle gerçekleştirildikçe, insan hakları bağlamında yeni etik sorunlar ortaya çıkmaktadır. Sanal toplum için uygun etik ilkelerin geliştirilememesi önemli bir sorundur. Bu durum, demokratik diyaloglar sürecini güçlü bir şekilde bozma ve ilişkilerde güveni aşındırarak tahrip etme potansiyeline sahiptir. Özellikle insan hakları boyutunda kamunun topluma bakışı ve denetimi, çoğu zaman ahlak boyutlarının ihlalinin ötesine geçebilmektedir. Savaş ve göç olgularının ardından yaşanan güvenlik sorunlarının ileri teknolojiyle gerçekleştirilmesinin sağladığı kısa yararların ötesinde, toplumda meydana getirdiği travmalar dijital hayatın etik ve sosyal boyutunu sürekli gündemde tutmaktadır.

Genel olarak etik sorunları ortaya çıkartan teknolojik eğilimleri dört gruba ayırabiliriz. Bunlar (Laudon & Laudon, 2011:126);

- ✓ Bilgisayar gücünün her 18 ayda bir iki katına çıkması
- ✓ Veri toplama maliyetlerinin hızlı bir şekilde düşmesi
- ✓ Veri analizine ilişkin gelişmeler
- ✓ Ağ oluşturmaya ilişkin gelişmeler

Etik ile sosyal ve politik konular birbirine sıkı sıkıya bağlı konulardır. Bu bağlılığı, Şekil 1'de gösterildiği şekilde hassas bir eko system içerisinde bir yaz gününde durgun bir göle benzetebiliriz. Durgunluk, bireylerin sosyal ve politik kurumlarla olan ilişkisinin belli kurallar çerçevesinde hiç bir sıkıntıya maruz kalmadan yasalar çerçevesinde sorunsuz yürüdüğünü göstermektedir. Ancak, ani ortaya çıkan ve kısa sürede gelişen dijital enformasyon dalgalarının söz konusu göletin içinde bulunan sosyal kurumları bir gecede ne kadar tahrip edebileceğini kestirmek zor değildir. Bu süreçte, görgü ve ahlak kurallarının, beklentilerin, sosyal sorumluluğun, politik açıdan doğru tutumların veya onaylanan kuralların gelişmesi yıllar alacaktır. Aynı zamanda, politik kurumların ve hükümetlerin de yeni yasal düzenlemeleri zaman alacak ve genellikle çeşitli tahribatlarla karşılaşabileceklerdir. Bu süreç içerisinde, toplum dinamiği yasal bir gri alan içerisinde hareket etmek zorunda kalabilecektir. Bu gri alan içerisinde de, zamanla bireysel, sosyal ve politik düzeyde başa çıkılması gereken yeni etik, sosyal ve politik konular ortaya çıkabilecektir. Bunlar; enformasyon hakları ve yükümlülükleri, mülkiyet hakları ve yükümlülükleri, sistem kalitesi, yaşam kalitesi, hesap verebilirlik ve kontrol.

Şekil1: Enformasyon toplumunda etik, sosyal ve politik konular

Kaynak: Laudon & Laudon, 2011, s. 126.

4.1. Enformasyon hakları ve yükümlülükleri

Devlet, kamusal alanın gözle görülen somut halidir. Onun, bizim halk irademizin nihai aracı olması gerekir. Ama halkın kendisi olduğunu zannettiği hükümetlerin Ortadoğu'da, Uzak Doğu Asya'da, Afrika'da kendi halklarıyla olan ilişkilerinde böyle olmadığı ve devlet aygıtının da kontrole ihtiyacı olduğu ortaya çıkmıştır. 'Wikileaks', devletlerin elindeki bilgileri ifşa ederek ülkelerin yaptıkları gizli-saklı işleri deşifre etmek üzerine tasarlanmış; Twitter, Facebook ve Youtube gibi kanallarda halkları koruma ve birleştirme adına katkılarda bulunmuştur (Jarvis, 2012:15).

Toplumsal yapımızda halka açık olmanın getirdiği sorumluluk, bölgeler ve hatta ülkeler arasında farklı görülebilmektedir. Bazı ülkelerde etik veya ahlak dışı görülen davranışlar, başka bir ülkede sıradan bir davranış olarak görülebilmektedir. Dijital çağın getirdiği kısa sürede tanınma ve ifşa olma durumu, risk olmasının yanında aynı zamanda kişisel ve toplumsal faydalar da sağlayabilmektedir: *Bunlardan ilki*, hızlı ve etkili ilişkiler kurulabilmesidir. İstedığımız her bilginin sadece bir araştırma ötemizde ve tanışmak istediğimiz insanların sadece bir bağlantı ötemizde olduğunu görmekteyiz. Ayrıca, ağır kan kaybı olan bir hastaya kan toplanması, kanserli bir hasta için yardım toplanması, aile ve kurumsal toplantılar için kısa sürede toplanabilme gibi birçok fayda da sağlayabilmektedir.

İkincisi, hızlı ve yaygın iletişim sayesinde yabancılar zararsız hale gelebilmekte ve işbirliği sağlanabilmektedir. Yüzeysel bazı ironilerden dolayı bazı toplumlar hatta bazı ülkeler potansiyel düşman gibi görülmesine rağmen, dijital iletişim sayesinde bu önyargılar kısa sürede yok olabilmektedir. *Üçüncüsü*, halka açık olmanın getirdiği işbirliğidir. İster hükümetlerin politika oluşturmaya, isterse özel bir firmanın ürünü tanınması da halka açık olmanın birçok avantajı bulunmaktadır. Özellikle siyasetçilerin sosyal medya üzerinden yaptığı yorum ve anketlere gelen yanıtlara göre yapılan politikaların daha çok karşılık bulduğunu görebilmekteyiz. Ya da bir çikolata firmasının ürününün beğenilip beğenilmediğini veya nasıl olması konusunda kısa sürede fikir edinme şansı daha fazla olmaktadır. Diğer yandan halka açıklık kalabalığın bilgeliğini serbest bırakır. Ne kadar halka açılır, bilgiler toplanır, analiz edilir ve paylaşılırsa o kadar bilgi sahibi olunabilmektedir. 'Google' firmasının yaptığı tam da budur. Firmanın kurucu ortağı Larry Page, paylaşılan bilgiler ile ilgili her ne kadar mahremiyet endişesi taşınıldığı ortaya çıksa da, genel anlamda birçok elekten geçirme ile daha çok sorunun tedavi edilebileceğini belirtir. Halka açıklık aynı zamanda mükemmellik masalını etkisiz hale getirebilir. Mükemmellik, risk alma ve yenilik, açıklık ve icat konularında cesareti kırdığı için halka geniş arz sayesinde alternatifsiz hiç bir şeyin olamayacağını da göstermektedir. Halka açıklık, aynı zamanda ölümsüzleştirir, üne ün katar, bizi örgütler ve korur (Jarvis, 2012:61-85).

Ancak halka açık olmanın elbette getirdiği dezavantajlar da vardır. Bunların en önemlisi mahremiyetin ifşasıdır. Bilindiği gibi yeryüzünde bulunan hemen hemen tüm toplumlarda değer yargılarına dayanan türden tabular vardır. Toplumlar da bu tabuların olması doğaldır. Ancak, bu tabulardan bazıları hemen her toplumda ahlaki değerler açısından yadırganabilecek türdendir. Bireylerin mahremiyet alanlarını ifşa etme noktasına gelen bu türden halka açılmaların topluma verdiği zararlar da bulunmaktadır. Mahremiyetin ifşasını engellemek adına, devletlerin ve örgütlerin "kişisel gizlilik" adı altında yaptığı çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Milyonlarca çalışan, elektronik ve yüksek teknolojiye ilişkin diğer formlarla gözetime tabidir. Enformasyon teknolojisi ve sistemleri, kişisel gizliliğe saldırıyı ucuz, karlı ve etkin kılarak, kişisel gizliliğe ilişkin bireysel talepleri tehdit etmektedir.

Kişisel gizlilik, ülkemiz de dâhil birçok gelişmiş ülkede yasalarla korunmaya çalışılan önemli bir hak olarak kabul edilmektedir. Ancak, özel sektörün, bu konuda rahat davranması ve caydırıcı önlemlerin yeterli düzeyde olmaması nedeniyle koruma sınırlı düzeyde kalmaktadır. Çünkü internetteki geniş ağ üzerinden gönderilen enformasyon, nihai varış yerine ulaşmadan önce çok sayıda farklı bilgisayar sisteminin içinden ve farklı linklerden geçmektedir. Bu sistemler içerisinde hangi aramaların gerçekleştiği, hangi sitelerin ziyaret edildiği, bu siteler üzerinden nelere bakıldığına ilişkin çevrimiçi tüm içerik kayıt altına alınmaktadır. Bu sistemlerin her biri, içinden geçen iletişimi kontrol etme, ele geçirme, ayıklama ve depolama yeteneğine sahip olduğundan dolayı kişisel gizliliğin korunması konusundaki çabalar yetersiz kalabilmektedir (Laudon & Laudon, 2011:134).

Mahremiyeti elde tutmak, günümüzde Twitter ve Facebook gibi sosyal mecraların olduğu ortamlarda çok zordur. Ancak imkânsız değildir. Çünkü her zamankinden çok daha fazla insan mahremiyetlerini tartışmakta ve onu aramaktadır. Burada asıl önemli nokta, bilginin toplanmasından ziyade kullanılmasının düzenlenmesi gereğidir. Yoksa bilginin açığa çıkarılması ve toplanmasını engellemeye çalışmak bir toplumu asırlar öncesine taşıyabilme ihtimalini ortaya çıkartmaktadır.

Peki, mahremiyet alanının sınırları ne olmalıdır? Veya bilgi paylaşılmasında sınır ne olacaktır? Gibi birçok soruya Jarvis, asıl sorunun kişilerin sosyal medya üzerinden edindiği bilgilerle ne yapacaklarına ilişkin kararı olduğunu belirtir. Ona göre, bir bilgiyi halka açarken o bilginin bireye ve topluma ne kadar fayda sağlayacağını öngörebilmek gerekir. Çünkü mahremiyet başka birinin bilgisini alan kişi tarafından yapılan seçimleri yöneten bir etikdir. Başka bir deyişle mahremiyet, bilme etiğidir. Halka açıklık, paylaşma etiğidir (Jarvis, 2012:139). Halka başkasına ait olan bilgi açılmaktadır.

Acaba, halka açıklık etiğinin ne olması gerekir? Sorusuna Jarvis, kişi kendisinde değerli olan bir bilgiyi mutlaka paylaşmalı ve bu konuda cömert olmalıdır diye karşılık vermektedir. Bilginin ancak bir sebepten ötürü paylaşılması gerektiğini belirten Jarvis, bilgiden daha çok faydalanabilmesi için ortak standart ve platformlar geliştirilmeli ve halka açık bilgilerden kamu yararı gözetilerek faydalanılmalıdır. Burada kişinin insanların bilgisi olmadan bilgiyi alması veya o bilgiyi elde etmek için yalan söylememesi gerekir. Alınan bilgiyle ne yapacağı konusunda şeffaf olunmalı ve bunu insanlara karşı kullanmamalıdır. Kısaca bireyler şeffaf, açık, saygılı, değer veren ve işbirliği içinde olursa toplumsal etiği koruyabilecektir. Hükümetler de toplumsal etiği koruyabilme adına mahremiyeti tanımlamalı ve kuralları, yasaları ona göre düzenlemelidir (Jarvis, 2012:142-143).

Devletler, hükümetler, şirketler dijital olanı elbette belli sınırlar içerisinde halka açtırmalıdır. Ancak, Çin, Tunus, Özbekistan, Mısır gibi ülkelerdeki gibi bilgiye ulaşmayı kısıtlayacak kadar abartı bir engellemeye gidilmemelidir. Google gibi şirketler, bu bilgilerin yayılmasını kar amaçlı düşüneneğinden elbette hükümetlerin ve uluslararası kuruluşların belli sınırlamalar getirmesi gerektiği konusunda herkesin aynı düşüncede olduğunu söylemek mümkündür. Ancak bireylerin de kendilerini ve içinde buldukları toplumu bağlayan birçok konuda çeşitli ilkelere sahip olması gerekir. Çünkü 1998 yılında bir Rand Corporation⁵ yayınında James Dewar “bilgi çağındaki değişimler Ortaçağ’dakiler⁶ kadar çarpıcı olacak” derken, tahmin edilenden daha çarpıcı etkilerin ortaya çıkacağını belirtmektedir. Özellikle ülkeler arasında istihbarat alışverişlerinin deşifre edilmesi anlamında Wikileaks benzeri yayınların etkisinin çoğalacağı öngörüsünde bulunmaktadır (Jarvis, 2012:251-256).

4.2. Mülkiyet hakları ve yükümlülükleri

Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler fikri mülkiyeti (ticari sırlar, telif hakkı ve patentler) korumaya yönelik mevcut uygulama ve denetimleri zayıflatmakta ve mülkiyet haklarını korumayı zorlaştırmaktadır. Çünkü internet ortamındaki bilgi kolay şekilde kopyalanmakta ve ağ üzerinden dağıtılabilmektedir. Dağıtılan bu bilgilerin alınıp depolanması ve hatta tekrar piyasaya arz edilmesi önünde ciddi önlemler bulunmamaktadır. Bir kişinin yazdığı bir yazıyı, başka biri altına adını yazıp kendi eseri gibi basıp dağıtılabilmektedir. Fikirlerin ve bilginin mülk nesnesi haline gelmesi düşüncesi ve bunun meşru bir hak olması hemen kabul edilen bir olgu olmamıştır.

4.3. Hesap verebilirlik ve kontrol

Hesap verilebilirlik, bir kurumdaki görevlilerin, yetki ve sorumluluklarının kullanılmasına ilişkin olarak ilgili kişilere karşı cevap verebilir olma, eleştiri ve talepleri dikkate alarak bu yönde hareket etme, bir başarısızlık, yetersizlik ya da usulsüzlük olması durumunda sorumluluğu üzerine alma ihtiyacı şeklinde açıklanabilir (Arcagök ve Erüz, 2006:39). Hesap verebilirlik, devlet-vatandaş ilişkisinde güvenin tesis edilmesi ve yön vermeyi de kapsar (Gül, 2008:73). Hesap verilebilirlik, aynı zamanda cevap verebilirlik, açıklık, şeffaflık, katılımcılık ve kurallara uymadır (Jones, 2006:605). Sistemin işleyişine etik açıdan bakıldığında, bireysel ve kamusal enformasyona ilişkin kişisel gizliliğin sağlanması ve mülkiyet haklarının korunması konusunda öngörülen veya karşılaşılan tehditlere karşı kimin nasıl yükümlü olacağına ilişkin önlemler olarak da kabul edilir.

4.4. Sistem kalitesi

Bireylerin güvenliğinin sağlanması için veri ve sistemin kalite ve kontrol standartlarının neler olması konusunda ortaya çıkan sabit bir durum görülmemektedir. Çünkü hemen her internet kullanıcısının kullandığı yazılım veya programların firması, ülkesi farklı olduğu için farklı standartlar ortaya çıkmakta ve kontrolü zorlaşmaktadır. Ancak, çok yüksek maliyetlerle sistem hatalarının en aza indirildiği yazılımlar da

⁵ Merkezi California’da bulunan think-thank kuruluşudur.

⁶ Matbaa, Rönesans, Reform, Bilim ve Sanayi Devrimlerinin etkisini ifade etmektedir.

bulunmaktadır. Aksi takdirde, düşük bir sistemde yazılım hataları, donanım tesis arızaları ve düşük girdi veri kalitesinin maliyet sorunları kaçınılmaz olacaktır.

4.5. Yaşam kalitesi

Bilişim teknolojilerinin hayatımıza önemli katkıların yanında, bireysel ve toplumsal etik açıdan olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Kalite, bu ikisi arasında kurulacak dengeye bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu denge korunamazsa kötü sonuçlar hakkında kimi sorumlu tutacağımız da tam bir bilinmeyen olarak karşımıza çıkmaktadır. Merkez –çevre, aile, iş, bağımlılık ve savunmasızlık arasındaki dengeyi koruyamadığımız sürece olumsuz sosyal sonuçlar kaçınılmaz olacaktır.

Gelişen teknoloji ile birlikte modern dünyanın gözetim yöntemleri ve alanları da gittikçe genişlemiş durumdadır. İnternet kullanımının geçtiğimiz yıllar boyunca “sanal gerçeklik”, “siber uzay”, “çevrimiçi” gibi terimler yaşadığımız coğrafi ve kurumsal sınırlarla belirlenmiş dünyanın dışında bir iletişim türünü temsil etmeğe başlamıştır. Ağ tabanlı teknolojileri ortak kullanımımız sonucunda gerçek, simule edilmiş ve çeşitli şekillerde genişletilmiş birçok şeyi içeren bir bağlantı deneyimi ortaya çıkarmıştır. Yaşamımızda birer avatar⁷ olarak farklı online simülasyonlarla temsili olarak her türlü faaliyeti gerçekleştirebileceğimiz bir “second life”⁸ benzeri programların hayatımıza girmesini sağlamaktadır (Coleman, 2012:33-37). Görünen yüzün raf ömrünün azaldığı bu ikincil yaşamda, David Lyon’nun “akışkan modernite” olarak tanımladığı alışverişte, işyerinde, evde ve dolayısıyla hayatın her mekanında bir zamanlar katı ve sabit görünen gözetimin de artık çok daha esnek ve devingen bir hal aldığını görebilmekteyiz (Şahin, 2015:41). İnsanlar sosyal medya araçlarını kullanarak ortak platformda sokak hareketleri, hackerlar, fawkes maskeli insanların yanında; kanser hastaları, depremzedeler için para toplama gibi tamamı kamu yararına “dijital aktivizm” gerçekleştirilmektedir (Turhan, 2017:41). Çağdaş ağ tabanlı medya kullanımı, kimlikler arasında sürekli bir değişim yerine kimliğin belirlenmesi ve pekiştirilmesini öngörmektedir (Coleman, 2012:108).

Öte yandan, yapılan bazı araştırmalar da, dijital hayatın içinde insanların birçok benlik değiştirerek kendi öz benliklerini keşfedebildiklerini, ağ üzerinde “daha çok kendileri gibi” ya da “olmak istedikleri gibi” görünebildiklerini ortaya çıkartmıştır. Buna göre, dijital çağda internet kullanımı benliğin yeniden inşası için bir sosyal laboratuvar haline gelmiştir. İnternetin sanal gerçekliğinde benliğimizin modasını ve yaratımını yapıyor hale gelebiliriz (Coleman, 2012:107).

5. DİJİTAL ÇAĞDA KAMUSAL ETİK

Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde kamu görevlilerin davranışlarını dışsal ve içsel açıdan yönlendiren ve etkileyen iki faktör bulunmaktadır: Bunlardan biri yasalar, diğeri ise etik değerlerdir. Yasalar, kamu görevlilerinin davranışlarını dışsal olarak belirlemede ve denetlemekte iken; etik değerler, davranışı içsel olarak yönetmekte ve denetlemektedir (Özdemir, 2008:182).

Davranışların dıştan belirlenmesinde rol oynayan yasalar ve kurallar, kamu görevlilerini kamu yararı doğrultusunda eylemde bulunmaya zorlamaktadır. Bu bakış açısına göre, kamu yönetimi etiği, kamu çalışanının, her türlü davranışını yasalara, etik kodlara ve çeşitli kurallara göre yapmasını ifade eder. Kamu görevlilerinin davranışlarının içsel belirleyicisi olarak ele alındığında ise, kamu yönetimi etiği, kamu görevlilerinin eylemlerini, bireysel ahlaki değerleri örnek alarak yapması anlamına gelir (Koçak ve Kavi 2011:19). Bu bağlamda, ülkemizde 2004 tarihinde ‘etik kurulları’ yasa ile oluşturulmuştur. Kamu görevlilerine, etik davranacağına ilişkin bir ‘kamu görevlileri etik sözleşmesi’ imzalatılmaktadır. Kamu görevlileri, kamu adına, kamu yararı için ve kamunun verdiği yetkiler eşliğinde iş görecektir. Yine de, bu gelişmeler etik ve etik değerlerin, kurumlarda uygulanabilirliği sorununu ortadan kaldırmamaktadır. Etik dışı davranışlar sürmekte ve mantığa büründürülmektedir.

Kamu hizmetleri, kamusal yararı karşılayan faaliyetler olarak kabul edildiklerinden, bunların sürekli teknolojik dönüşüme paralel olarak kalite ve etkinlik ilkesi, vatandaşlık ilkesi, katılım ve şeffaflık (açıklık) ilkeleri göz önünde bulundurularak yerine getirilmesi gerekir (Avcı, 2014:109). Çünkü etik, kamu gücünde keyfi

⁷ Avatar, modern dilde bilgisayar tarafından üretilmiş ve bir insan tarafından bilgisayar aracılığıyla kontrol edilen bir figürdür. Bu kullanıcının gerçek zamanlı, yani aynı anda iletişim kurabildiği bir figürdür (Coleman, 2012:33-37). Hint mitolojisine göre Tanrıların yeryüzüne geldiklerinde büründükleri şekillerdir. Balaramai, Sri, Varaha gibi isimler alabilmektedirler. Hint mitolojisindeki bu avatar kavramı animasyon filmlere de konu olmuştur. Zerdüşter ve Brahmanizm gibi bazı dinler seçilen kişiyi Tanrı'nın insan şekline girmiş hali olarak görürler. Brahman Hindular bu kişiye "avatar" yani "Tanrı'nın yere inşi" ismini verirler (www.wikipedia.org).

⁸ Second life, Linden Research firması tarafından 2003 yılında hizmete sokulmuş, internet tabanlı sanal dünyadır. İnsanlar burada kendi seçtikleri dijital avatarlar sayesinde istedikleri gibi görünüp davranabilmektedirler (Coleman, 2012:26).

kullanımlara karşı önemli bir denge unsuru olarak, hükümetlere ve onun kurumlarına güven yaratılmasında önemli bir işlev üstlenmektedir (Uzun, 2004:155).

Dünyada birçok ülkede kamu yönetiminin temel sorunlarının başında kötü yönetim, niteliksiz işgücü, kaynakların etkin kullanılmaması, görev suiistimali, yolsuzluk, yozlaşma vb. olumsuzluklar yer almaktadır. Bu sorunlar bir ülkede kamu mali sistemini bozduğu kadar, birey, hane, toplum ve devlet ilişkilerinde de birçok olumsuzluklara neden olmaktadır. Yönetim alanındaki yozlaşma ve kayırma gibi etik dışı davranışların kamuda ortaya çıkmaya ve ciddi sorunlar doğurmaya başlamasıyla birlikte, kamusal etik veya yönetsel etik kavramları üzerinde durulan konuların arasına girmiştir. Kamu etiği sadece gelişmemiş veya gelişmekte olan ülke yönetimlerini değil, aynı zamanda gelişmiş ülkeleri de yakından ilgilendirmekte, yeni yönetim yaklaşımlarıyla birlikte etik kapsamlı, yeniden düzenleme çalışmalarına girilmektedir. Günümüzde etik ilkeler, mevzuat ve etik davranışlar kodlarında yazılı hale getirilip yaptırımlara bağlanılarak sistemleştirilmektedir (TUSİAD, 2005:19).

Kamu yönetiminde dijital ya da teknolojik dönüşüm esas itibarıyla 1980’li yıllardan sonra bilgi çağı ya da ağ toplumu dediğimiz paradigma düzeyinde önemli dönüşümler gerçekleştirerek hızını sürdürmüş ve disiplin içerisinde çığır açan kuramsal gelişmelerin önu açılmıştır. Bu çerçevede yeni kamu işletmeciliği, postmodern kamu yönetimi, yönetişim, e-devlet, toplam kalite yönetimi ve benzeri birçok anlayış ortaya çıkmıştır. Bilgi çağı toplumunun katılımçılık, şeffaflık, vatandaş odaklılık, hesap verebilirlik gibi ilkelere sahip olan “yönetişim” anlayışı çerçevesinde yeni bir evreye geçilmiştir. Özellikle İskandinav ülkelerinde 1990’lardan sonra “iyi” ve “etik” bir yönetimin kurulması için kamuoyundan artarak gelen baskılar karşısında, etik kurallar ve standartlar ile düzenleyici denetleyici kurumları oluşturma ve geliştirme çabası içine daha yoğun girdikleri görülmektedir.

Devletin müşteri odaklı olması ve vatandaşın artan talepleri, yetki devri ve hesap verilebilirlik, yerel yönetimlerin artan özerklikleri (TUSİAD, 2003:27-36), BM, Dünya Bankası, AB ve OECD gibi uluslararası örgütler, yolsuzlukla mücadeleyi ülkelerin kamu yönetimi reformları gündemine alması ve etik davranışların yeniden yapılandırılmasında etkili olmuştur (Demirci ve Genç, 2008:47).

Kamu yönetiminde her türlü faaliyetin elektronik ortam üzerine taşınması ile birlikte kamu alanında yönetsel hizmet ve uygulamaların aracısız bir şekilde kullanılmasına başlanmıştır. İnternet hizmetlerinin sosyal yaşamın önemli bir unsuru haline gelmesiyle birlikte, devletin dijitalleşmesi ve kamu hizmetlerinin sunulmasında bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması e-devlet, e-demokrasi, e-yönetişim gibi kavramların uygulamasını sağlamıştır. Esneklik, küçülme, hızlı karar alma, hesap verilebilirlik, şeffaflık, bilgi edinme hakkı, siyasal katılım ve demokrasiye dayalı bilgi toplumu kültürü oluşturmuştur. Bir taraftan devlet sunduğu hizmetleri çevrimiçi bağlantı ile kamuoyunun bilgisine sunmuş; diğer taraftan da vatandaş ve diğer kesimler sunulan hizmetlerin takipçisi olmuşlardır. Devlet hizmetleri şeffaflaşmış ve şeffaflık anlayışına bağlı olarak yapılan hizmetlerin hesap verilebilirliği artmıştır (Doğan ve Ustakara, 2013:8). Aslında bu, 2. Dünya Savaşı’ndan sonra gündeme gelen bütüncül sosyal kalkınma ve kentleşme programlarının 1960’lı yıllarda arzu edilen başarıyı yakalayamaması çerçevesinde, Yeni Kamu Yönetimi (YKY) anlayışına bağlı olarak vatandaş katılımının sağlanmaya çalışılmasıyla birlikte ortaya çıkmıştır (Karkin, 2012:44).

Günümüzde demokratik değerlerin geldiği aşama, kamu yönetiminde etik tartışmalarını daha çok gündeme getirmiştir. Kamu yönetimi, sadece teknik ve siyasal bir olgu olmayıp, aynı zamanda etik bir olgu olarak da değerlendirilmektedir. Kamu yönetiminde kamu yararı ilkesinin yanında, son zamanlarda önem kazanmaya başlayan vatandaşın kamu görevlisine olan güven sorunu kamu yönetimi etiğinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Koçerber, 2008:67). İletişimin hızı ve sivil toplumun güçlenmesi etik davranışlara olan duyarlılığı daha fazla artırmıştır (Biçer, 2009:689). Etik, bürokratik yapıdan sıyrılarak ‘demokratik etik’ görüntüsüne bürünmüştür. İnternet aracılığı ile her yerden yönetime ve yöneticilere günün her saati (7/24) erişebilme ve düşünce beyan edebilme olanağı doğmuştur. Akıllı telefonlarla ‘m-demokrasi’ uygulamasına internet bütün kapılarını açmıştır. Artan sosyal medya kullanımı, sınırları aşarak ‘küresel etik’ kavramını doğurmuştur.

Dijital teknolojiler, günümüzde dünya genelinde bireyleri ve örgütleri birbirine bağlayan sadece iletişim değil, kültürel, sosyal ve ekonomik boyutları olan araçlardır. Bilgi teknolojileri hızla toplumların sosyal ve ekonomik yaşamlarına yayılmış olmasına rağmen, sanayi ilişkileri alanında çalışan akademisyenler ve profesyoneller bu sürecin çalışma hayatındaki etkilerini de incelemektedirler. İnternet üzerinden her türlü tanıtım faaliyeti yapılmaktadır. Ayrıca, bilgi işlem ve iletişim teknolojileri hükümetlerin daha şeffaf, daha demokratik olmasını temin etmekte ve hem devletin, hem de özel sektörün karar verme süreçlerine yardımcı olmaktadır. Halkın hem yönetime hem de karar vermeye katılımını sağlarken, daha az yolsuzluk, daha çok şeffaflık, güven, gelir

artışı ve maliyetlerin azalmasına yol açmaktadır. Dünyada gelişmiş olan birçok kentin altyapısında bilgi teknolojileri aşağıdaki rolleri üstlenmektedir (Koçak ve Kavi, 2011:13):

- ✓ İleri seviyede elektronik kamu hizmetleri,
- ✓ Hükümetlerin modernizasyonu ve sürekli değişimi,
- ✓ Güçlü yerel demokrasi,
- ✓ Karar verme süreçlerinde katılımın artması ve dolayısıyla kararların hem hızlı, hem de güçlü olmasını sağlamaktadır.

Ne var ki, dijital teknolojilerle gelen değişim umulduğu gibi demokrasiyi artırıp halkın yönetime daha fazla katılmasını sağlayacağına, izleme ve denetleme olanaklarını artırmıştır. Her yerde kameralar vardır. İşyerinde çalışan personelin çalışma saatlerinde ne yaptığını gösteren programlar geliştirilmektedir. Kentlerde hayat doğallığını kaybetmiştir. Her şey kayıt altına alınmaktadır. Bu durum suçluların yakalanması ve olay anını görmek açısından yararlı olsa da en çok tartışılan konuların başında gelmektedir. Devlet ne kadarını gözlemeli ve kayıt altına almalı, ne kadarını okumalı ve dinlemeli, bunun bir sınırı var mıdır? Halen tartışılan konulardır.

İnsan yaşamının ve bedeninin ayrılmaz bir parçası haline gelen ve büyük bir hızla gelişmeye devam eden teknolojiler, toplumu ve kurumları gözetim altında tutmakta ve onları kendine bağımlı hale getirmektedir. Demokratik toplumlarda devletin, kurumlarını bireylerin sivil toplum kuruluşları aracılığıyla yönetmesi gerekirken, gelinen noktada güvenlik vb. argümanlarla gelişmiş demokratik ülkeler dâhil hemen hemen tüm ülkelerde devlet bireyleri gözlemekte ve denetlemektedir. Bu durum demokratik ülkeleri ayakta tutan sivil toplum kuruluşlarının ortadan kaldırılmasına ve birey özgürlüğünün ya tümüyle ya da kısmen yok edilmesine neden olmaktadır.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Son yüzyılda, yerküremizi önemli oranda etkileyen başta küreselleşme ve bilgi-iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler ve devletlerin kamu yönetim anlayışlarında ortaya çıkan gelişmeler, birbirine bağlı olarak gerçekleşmiştir. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş ile birlikte teknolojik gelişmeler dünya gündemini belirlemeye başlamıştır. Geçmiş yıllarda mümkün görülmemeyen yenilikler birbirinin arkasından baş döndürücü bir hızla gelmektedir. Teknoloji, yaşamı hızlandırmıştır. Hızlanan yaşam ise, hizmetlerdeki beklentileri artırmaktadır. Yeni kamu yönetimi anlayışı, bu beklentilerin kamuya işletme yönetimi mantığıyla yansımalarıdır. Hizmet taleplerindeki beklentileri karşılamak amacıyla devlet, elektronik hizmetlere yönelmiştir. Kamu kurumlarında yapılabilecek birçok hizmet, elektronik ortamda daha hızlı, kaliteli ve güncel bir şekilde sunulmaya çalışılmaktadır.

1960'lı yıllardan itibaren hızını artıran dijital dönemde, kamu hizmetlerinin bilgi ve iletişim teknolojileriyle sunulması, merkezi yönetimin ardından yerel yönetimlerde de uygulanma alanı bulmuştur. Tüm hizmet ve iş süreçleri e-dönüşüme uygun olarak yeniden tanımlanmıştır. İnternet hizmetleri sosyal yaşamın önemli bir unsuru haline gelmiş ve dünya küçülmüştür. Kullanılan bilişim teknolojilerinin hayatımızı kolaylaştırdığı ve insan hayatına önemli katkılarının olduğu bir gerçektir. Yoğun internet kullanımı ile kamu-özel sınırlar ortadan kalkmıştır. Mekansız ve zamansız bağlantılar gerçekleştirilebilmektedir. Bu durum, teknolojiye duyarlı kamu kurumlarının birbiriyle etkileşimleri ve devlet-vatandaş iletişiminin oluşması açısından büyük kolaylık sağlamaktadır.

Öte yandan, işin bir de bireysel ve toplumsal etik boyutu bulunmaktadır. Dijital ağlar, devlet tarafından gözetim amaçlı kullanılabilir. Topluma karşı ahlaki anlamda sorumlu olan kamu bürokrasisinin bilişim teknolojilerini kullanırken daha hassas ve dikkatli olması gerekmektedir. Bireyler ve kurumlar da aynı ölçüde bu hassasiyete sahip olmalıdırlar. İnternet herkesin her şeyi yapabildiği açık bir alan değildir. İnternet ortamında suça teşvikin ve oluşturulan suçların önünde ciddi önlemler bulunmadığı için etik davranma anlamında kısa sürede mesafe alınması zorlaşmaktadır. Devletlerin yanında terör unsurları da sanal ortamlarda bilgisayar hackerleri sayesinde bir devletin tüm sosyal ve bürokratik ağını çökertebilmektedirler. Etik açıdan terör unsurlarından herhangi bir uygulama beklenmediği gibi; ahlaksız görüntü ve yayınlar da toplumun vicdan ve sınırlarını zorlayabilmektedir.

Etik sorunsalı, doğru eylem temelinde hayata geçer ve aynı zamanda bir kolektif bilincin ifadesidir. Bilgi-iletişim teknolojileri, halkın yönetime katılabilmesi ve demokratik yönetimin hayata geçmesi açısından bir kazanımdır. Bununla beraber, bireyin özgürlük boyutunun ön plana çıktığı günümüzde, bilişim teknolojilerinin neden olduğu özel yaşam ihlallerinin, demokratikleşme ve insan hakları bağlamında geriye doğru yol alınmasına zemin oluşturduğu görülmektedir. Kamu yönetimlerinin, kamu hizmetlerini yürütürken, hesap verebilirlik, dürüstlük, sosyal adalet, tarafsızlık, saydamlık, kamu yararını gözetme gibi ahlaki ilke ve değerler

bütününe uygun davranmaları bu olumsuzlukları ortadan kaldırabilme adına olumlu bir adım olacaktır. Ama yeterli değildir. Ahlaki temele dayalı bir e-kültürün yaygınlaştırılması ve siber-güvenlik zemini oluşturulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, Y. (2016). İnternette Irkçılık (Çev: Özgür Bircan), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Al, H. (2005). “Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzlukla Mücadele: Geleneksel Bürokratik Yapı ve Yeni Etik Değerler”, Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 18-19 Kasım 2005, Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 239-249.
- Arcagök, M. Sait & Erüz, E. (2006). Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Sistemi, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayınları, Ankara.
- Avcı, M. (2014). “İdarenin Kamu Hizmeti Faaliyetlerinde Daralma ve Dönüşüm: Özelleştirme ve Regülasyon”, TAAD (Türkiye Adalet Akademisi Dergisi), 5 (16): 105-139.
- Bauman, Z. (2014). Postmodern Etik, (Çev: Alev Türker), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Biçer, İ. (2009). “Kamu ve Özel Sektör Kuruluşlarında Etik Değerlerin Uygulanması, Kamu Etiği”, Kamu Etiği Sempozyum Bildirileri 2, 25- 26 Mayıs, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara, 689-698.
- Bruce, W. (Ed.) (2001). Classics of Administrative Ethics, Westview Press, Colorado.
- Chatfield, T. (2012). Dijital Çağa Nasıl Uyum Sağlarız? (Çev: Levent Konca), Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Coleman, B. (2012). Hello Avatar- Dijital Neslin Yükselişi (Çev: Emrah Bilge), Mediacat Yayınları, İstanbul.
- Doğan, Kadir C. & Ustakara, F. (2013). “Kamuda Bir Yapılanma Dönüşümü Olarak E-Devlet ve E-Yönetişim İlişkisi Üzerine”, Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi, 2 (3):1-12.
- Dunleavy P.; Margetts H., Bastow, S. & Tinkler, J. (2006). “New Public Management Is Dead: Long Live Digital-Era Governance”, Journal of Public Administration Research and Theory (JPART), 16 (3): 467-494, <http://www.jstor.org/stable/3840393>, 06-11-2017.
- Dyck, Fons V. (2014). Yeni Nesil Reklamcılık: Dijital Çağ İçin Yeni Kurallar, (Çev: Volkan Eke), The Kitap Yayınları, İstanbul.
- Eryılmaz, B. (2010). Kamu Yönetimi, Okutman Yayıncılık, Ankara.
- Demirci, M & Genç, Fatma N. (2008). “Türkiye’de Kamu Reform Sürecinde Etik Yapılanma”, Amme İdaresi Dergisi, 41 (2): 43-58.
- Gül, H. ve Gökçe, H. (2008). “Örgütsel Etik ve Bileşenleri”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 13 (1): 377-389.
- Gül, Serdar K. (2008). “Kamu Yönetiminde ve Güvenlik Hizmetlerinde Hesap Verebilirlik”, Polis Bilimleri Dergisi, 10 (4): 71-94.
- Handley, A. & Chapman, C.C. (2013). Dijital Çağda İçerik Yönetiminin Kuralları (Çev: Zeynep Kökkaya), Mediacat Yayınları, İstanbul.
- Hughes, Owen E. (2013). Kamu İşletmeciliği ve Yönetimi. (Çev: Buğra Kalkan; Bahadır Akın & Şeyma Akın), Bigbang Yayınları, Ankara.
- Jarvis, J. (2012). E-Sosyal Toplum: Dijital Çağda Sosyal Medyanın İş ve Gündelik Hayata Etkisi. (Çev: Çağlar Kök), Mediacat Yayınları, İstanbul.
- Jones, T. (2006), “The Governance and Accountability of Policing”, Handbook of Policing (Ed. Tim Newburn), Willan Publishing.
- Kant, İ. (2003). Ethica Etik Üzerine Dersler (Çev: Oğuz Özgül,) Pencere Yayınları, İstanbul.
- Kaplan, Ç. (2009). “Kamu Yönetiminde Etik ve Kamu Çalışanlarının Etik Kavramını Algılayışları”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(3): 343-355.
- Karkın, N. (2012). “E-Katılım Kavramı ve Süreci: Kamu Siyasa Oluşum Sürecine Vatandaş Katkısının Olabilirliği”, Sosyoekonomi /Ocak-Haziran 2012 (1): 42-62.

- Kaypak, Ş. (2009). “Küreselleşme Sürecinde E-Dönüşüm ve Belediyelere Yansıması”, Uluslararası 7. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiri Kitabı, 30 Ekim 1 Kasım 2009, (Ed: İ. Güran Yumuşak), Yalova ve İstanbul Üniversitesi, Yalova. 215-234.
- Kaypak, Ş. (2010). “E-Dönüşüm Sürecinde E-Devlet Yapılanması ve Antakya Belediyesine Yansıması”, 8. Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi 28-31 Ekim 2010 Bildiriler Kitabı, (Ed: İ. Güran Yumuşak), İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 257-272.
- Kaypak, Ş. (2012). “Çevre Barışına Etiksel Bir Yaklaşım”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (1), Bahar, 1-30.
- Kesgin, A. (2009). “Etik Üstüne”, Dini Araştırmalar, XII (35): 143-160.
- Koçak, O. & Kavi, E. (2011). Çalışma Hayatında Etik, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.
- Koçerber, S. (2008). “Dünya da ve Türkiye de Denetim Etiği”, Sayıştay Dergisi, (68) Ocak-Mart, 65-90.
- Kuçuradi, İ. (2011). Etik, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara.
- Laudon, Kenneth C. & Laudon, Jane P. (2011). Yönetişim Bilişim Sistemleri- Dijital İşletmeyi Yönetme, (Çeviri Ed. Uğur Yozgat), Nobel Yayınları, Ankara.
- Nohutçu A. & Balcı A. (2003). “Kamu Yönetiminin Yeni Perspektif ve Dinamizmi: Kamu'nun Yönetilmesinden Kamu'nun Yönetmesi Anlayışına Doğru”, Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar (Der: Asım Balcı & Ahmet Nohutçu), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Öktem, K. & Ömürgönülşen, U. (2005). “Kamu Yönetiminde Etik Çalışmalarına Yönelik Genel Bir Çerçeve Arayışı”, Siyasette ve Yönetimde II. Etik Sempozyumu 18-19 Kasım 2005, Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını, Sakarya, 231-237.
- Özdemir, M. (2008). “Kamu Yönetiminde Etik”, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4 (7): 179-195.
- Özlem, D. (1997). Günümüzde Felsefe Disiplinleri, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Pieper, A. (2012). Etiğe Giriş (Çev: Veysel Atayman & Gönül Sezer), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Şahin, S. (2015). “Dijital Çağ ve Sanatta Yarattığı Dönüşümler”, Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi Görünüm (1) Aralık, 38-50.
- Turhan, Durmuş G. (2017). “Dijital Aktivizm”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (26): 26-44.
- TÜSİAD (2005), “Devlette Etikten Etik Devlete: Kamu Yönetiminde Etik - Kavramsal Çerçeve ve Uluslararası Uygulamalar”, TÜSİAD Yayınları, İstanbul.
- Uzun, T. (2004). “Kamu Yönetiminde Etik Sorunlar, Yönetimsel ve Siyasal Bozulma”, Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye (Ed: Turgay Uzun & Serap Özen), Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Uzun, Y. (2011). “Kamu İdarelerinde Etik Yönetim”, Sayıştay Dergisi, (80), 33-56.
- Yıldırım, U. & Öner, Ş. (2004). “Bilgi Toplumu Sürecinde Yerel Yönetimlerde Eğitim-Bilişim Teknolojisinden Yararlanma: Türkiye’de E- Belediye Uygulamaları”, The Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET), 3 (1): 49-60.
- Yıldız, M. (1999). “Yerel Yönetimde Yeni Bir Katılım Kanalı İnternet: ABD’de ve Türkiye’de Elektronik Kamu Bilgi Ağları”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 8 (4): 144-156.
- Yılmaz K & Horzum, B. (2005). “Küreselleşme, Bilgi Teknolojileri ve Üniversite”, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 6 (10):103- 121.
- Yılmaz, M. (2013). Moderninden Postmoderne Sanat, Ütopya Yayınları, Ankara.
- Yüksel, C. (2011). “Ülkemizde ve Dünyada Siyasette Etik Değerler”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 69 (1-2): 617-634.
- <http://sgb.kulturturizm.gov.tr/TR,15252/turkiyede-internet-kullanimi-yuzde-1750-artti.html>, 08.10.2017.
- <http://www.dijitalajanslar.com/internet-ve-sosyal-medya-kullanici-istatistikleri-2017/> 08.10.2017.
- <http://www.wikipedia.org>. Avatar nedir? 10.10.2017.